

Ks. Jerzy Machnacz, *Człowiek religijny w pismach filozoficznych Jadwigi Conrad-Martius i Edyty Stein*,
Wrocław 1999, ss. 338

Odchodzący wiek dwudziesty skupił w dużej mierze swoją uwagę na człowieku. Człowiek stał się w tym stuleciu głównym przedmiotem refleksji filozoficznej, rozważań teologicznych. Znalazł się także w centrum zatroskania Kościoła, a w szczególności w działalności Jana Pawła II, papieża, zamykającego swym pontyfikatem to właśnie stulecie. Wydarzył się w tym stuleciu zdumiewający paradoks. W żadnym innym wieku nie upodlono tak człowieka, jak właśnie w wieku dwudziestym, i zarazem nigdy nie mówiono tak wiele o godności człowieka, o jego prawach, co w tym stuleciu. Dlatego jest ciągła potrzeba powracania do człowieka i do prawdy o nim. Każda zdrowa, odpowiedzialna refleksja nad człowiekiem, zmierzająca do zgłębienia prawdy o nim, jest godna szacunku i uznania,

stwarza bowiem szansę właściwego rozumienia i traktowania człowieka w życiu indywidualnym i społecznym.

W recenzowanej tu książce ks. Jerzy Machnacz zajmuje się dwiema wybitnymi uczniami Edmunda Husserla: Jadwigą Conrad-Martius i Edytą Stein, które znaczną część swojej refleksji filozoficznej poświęciły właśnie człowiekowi.

Książka autora składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy, noszący tytuł: *Wierność idei – Ruch fenomenologiczny* wprowadza w podstawowe problemy filozofii Conrad-Martius i Edyty Stein oraz ukazuje ich stanowisko wobec idealizmu transcendentnego Edmunda Husserla. Conrad-Martius wyraźnie odbiega od pozycji filozoficznej swego mistrza i opowiada się za fenomenologią o nastawieniu realistycznym, nazywaną fenomenologią ontologiczną, fenomenologią wierną rzeczywistości. Edyta Stein tymczasem nie deklaruje wyraźnie swego stanowiska względem swego mistrza, ale swoje zainteresowania skupia na osobie ludzkiej. W rozdziale drugim, zatytułowanym „*Wierność rzeczywistości*” *Duchowy byt człowieka w filozofii Conrad-Martius* autor ukazuje miejsce człowieka w kosmosie oraz jego statyczną i dynamiczną konstytucję, strukturę. Rozdział trzeci, noszący tytuł: *Wierność osobie. Duchowy byt człowieka w filozofii Stein*, prezentuje filozofia człowieka Edyty Stein w jej trzech postaciach: antropologii fenomenologicznej, metafizycznej i teologicznej. Rozdział czwarty, zatytułowany: *Oceny i perspektywy*, jest rozdziałem oceniającym. Znajdujemy tu interesujące zestawienie fenomenologii z filozofią klasyczną, głównie z filozofią Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu.

Książkę zamyka *Zakończenie*, w którym autor dokonuje generalnego podsumowania przeprowadzonych w pracy analiz. Na samym zaś końcu autor zamieszcza bibliografię, streszczenie i spis rzeczy w języku niemieckim.

Publikacja ks. Jerzego Machnacza posiada wysokie walory metodologiczne i merytoryczne. Autor zasadnie próbuje ukazać aktualność i doniosłość podjętego problemu. Omówił krytycznie literaturę przedmiotu. Obrął też poprawną drogę realizacji postawionego zadania. Droga ta jest bardzo logiczna i przejrzysta. Autor, po historycznym rozdziale wprowadzającym, przedstawia w kolejnych rozdziałach główne wątki interesujących go myślicieli, by w rozdziale ostatnim dokonać konfrontacji ich stanowisk oraz pokazać ich stosunek do fenomenologii Husserla i powiązać z filozofią arystotelesowsko-tomistyczną. Książka napisana jest dobrym stylem. Charakteryzuje się poprawnym tokiem myślenia bez stosowania przeskoków i gubienia się w szczegółach. Zaufanie czytelnika budzi także bogata dokumentacja źródłowa, czerpana z oryginalnych tekstów niemieckich.

Prace prezentujące myśl więcej niż jednego autora, prace porównawcze, uchodzą za trudny rodzaj prac. Ks. Jerzy Machnacz wywiązał się z postawionego zadania znakomicie. Potrafił zasadnie i z pewnym dystansem zreferować poglądy omawianych myślicielek. Z ich dzieł powybierał te wątki, które uchodzą za najbardziej charakterystyczne dla ich filozofii. W trakcie prezentacji znajdujemy uwagi krytyczne, porządkujące i oceniające, co może świadczyć o dużej rutynie naukowej autora. Lektura książki przekonuje nas, że autor porusza się bardzo swobodnie po drogach myślenia omawianych fenomenologów.

Książka autora stanowi duży wkład we współczesną myśl filozoficzną w Polsce. Przybliżyła bowiem polskiemu czytelnikowi myśl filozoficzną dwóch, ciągle jeszcze mało zna-

nych, wielkich kobiet naszego stulecia, z których jedna została wyniesiona do chwały ołtarzy. Z tego też tytułu jest godna polecenia wszystkim, którzy szukają głębszej prawdy o człowieku.

Ks. Ignacy Dec